

УДК 330.322:631.1
JEL: O13; O52; P52; Q10
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-246-254>

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

©2025 ГУРСЬКИЙ А. Р., БЕРЕЖНИЦЬКА У. Б., ПАНЕВНИК Т. М.

УДК 330.322:631.1
JEL: O13; O52; P52; Q10

Гурський А. Р., Бережницька У. Б., Паневник Т. М. Капітальні інвестиції як чинник розвитку сільськогосподарських товаровиробників

Стаття спрямована на дослідження науково-прикладних основ і напрямів поліпшення інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських товаровиробників, зокрема ролі капітальних інвестицій у розвитку сільського господарства. Проведено аналіз динаміки та структури капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство України, в тому числі з урахуванням прямих збитків, завданих агропромислому комплексу нашої країни внаслідок військової агресії росії. У роботі наголошується, що капітальним інвестиціям відведено ключову роль у системі інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських товаровиробників. Зазначено, що умовами зростання капітальних інвестицій є посилення: державної підтримки, активізації міжнародного фінансового партнерства та впровадження інноваційних фінансових інструментів задля сприяння стійкості та модернізації сільськогосподарського виробництва. За результатами дослідження визначено, що спостерігається поступова стабілізація та відновлення інвестиційних процесів в умовах сучасності. Досліджено актуальний стан капітальних інвестицій сільськогосподарських товаровиробників за напрямками інвестування з розподілом на великі, середні та малі підприємства. Визначено структурні зміни в окремих напрямках капітальних інвестицій різних категорій підприємств. Доведено домінування середніх підприємств у процесах оновлення техніко-технологічного парку. Охарактеризовано джерела фінансування капітальних інвестицій у сільському, лісовому та рибному господарстві. Виявлено істотне скорочення банківського кредитування та позик і зростання питомої ваги власних коштів. Визначено структурні зрушення капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств у напрямі оперативної модернізації, реконструкції та технологічного переоснащення. Акцентовано увагу на позитивній тенденції до зростання частки малих підприємств у витратах на програмне забезпечення. Встановлено потребу стимулювання капітальних інвестицій у нематеріальні активи.

Ключові слова: капітальні інвестиції, інвестиційне забезпечення, інвестиційна діяльність, сільськогосподарські товаровиробники, розвиток підприємств.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 15.

Гурський Андрій Романович – аспірант кафедри прикладної економіки, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: andriy_gurskyu@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-5249-8090>

Бережницька Уляна Богданівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри прикладної економіки, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: bi_if@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5354-8502>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAD-3197-2021>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217105224>

Паневник Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної економіки, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: tetiana.panevnyk@nung.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0248-1608>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221965510>

UDC 330.322:631.1
JEL: O13; O52; P52; Q10

Hurskyi A. R., Berezhnitska U. B., Panevnyk T. M. Capital Investments as a Factor of the Agricultural Producers Development

The article focuses on the research of scientific and practical foundations and directions for improving the investment support for the development of agricultural producers, particularly the role of capital investments in the development of agriculture. An analysis of the dynamics and structure of capital investments in agriculture, forestry, and fisheries in Ukraine has been carried out, including consideration of the direct losses inflicted on the agro-industrial complex of our country due to Russia's military aggression. The article emphasizes that capital investments are assigned a key role in the investment support system for the development of agricultural producers. It is noted that the conditions for the growth of capital investments include strengthening: State support, activation of international financial partnerships, and the implementation of innovative financial instruments to promote the sustainability and modernization of agricultural production. The research findings indicate that there is a gradual stabilization and recovery of investment processes in the current conditions. The actual state of capital investments of agricultural producers has been studied by investment directions, categorized into large, medium, and small enterprises. Structural changes in specific areas of capital investments across different categories of enterprises have been identified. The predominance of medium enterprises in the processes of updating the technical and technological fleet has been demonstrated. The sources of financing for capital investments in agriculture, forestry, and fisheries have been characterized. A significant reduction in bank lending and loans has been observed, along with an increase in the share of own funds. Structural shifts in capital investments of agricultural enterprises towards operational modernization, reconstruction, and technological re-equipment have been identified. Attention was drawn to the positive trend in the growing share of small enterprises in software expenditures. The need to stimulate capital investments in intangible assets has been identified.

Keywords: capital investments, investment provision, investment activity, agricultural producers, business development.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 15.

Hurskyi Andrii R. – Postgraduate Student of the Department of Applied Economy, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: andriy_gurskyi@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-5249-8090>

Berezhnytska Uliana B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Applied Economy, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: bi_jf@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5354-8502>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAD-3197-2021>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57217105224>

Panevnyk Tetiana M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Applied Economy, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: tetiana.panevnyk@nung.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0248-1608>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57221965510>

Сільське господарство, як галузь із високим рівнем капіталоємності та залежністю від природно-кліматичних умов, потребує стабільного інвестиційного забезпечення задля оновлення матеріально-технічної бази та впровадження інноваційних технологій. Тому критично важливим елементом для розвитку сільськогосподарських товаровиробників є належне інвестиційне забезпечення, адже воно формує основу для модернізації, підвищення продуктивності та забезпечення конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Водночас повномасштабна війна, розпочата росією у 2022 році, істотно змінила умови господарювання аграрних підприємств, спричинивши зменшення інвестиційної активності, руйнування інфраструктури, значні втрати виробничих ресурсів та підвищення рівня ризиків для інвесторів.

У сучасних умовах, коли аграрний сектор має залишатися опорою національної економіки, особливо актуальним стає аналіз капітальних інвестицій як чинника розвитку сільськогосподарських товаровиробників. Зокрема, важливим є дослідження тенденцій змін інвестиційних вкладень в основні засоби, оцінка впливу викликів сьогодення та формулювання напрямів подолання інвестиційного спаду з урахуванням специфіки післявоєнного відновлення.

Дослідженню питань інвестиційного забезпечення сільськогосподарського господарства присвячені праці багатьох вітчизняних вчених. Приміром, О. Білоткач, Г. Павлова [1], С. Качула, К. Кагожкіна [2], Ж. Гарбар, К. Майбородюк [3] досліджували інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. О. Єрмаков, Г. Калашнікова [4], О. Захарчук, М. Кісіль, Т. Мацибора, Є. Іюніцій-Доценко [5] аналізували пробле-

ми інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України, А. Мовчанюк [6] вивчав питання активізації інвестиційних процесів в агровиробництві.

Т. Майорова, В. Крук, Я. Шевчук дослідили проблеми капітальних інвестицій в кризових умовах [7], Л. Гевлич, Є. Мазуркевич провели аналіз регулювання капітальних інвестицій [8], В. Онегіна, О. Петровський досліджували роль прибутку в інвестиційному забезпеченні сільськогосподарських підприємств [9]. Проте напрями підвищення інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських товаровиробників, зважаючи на актуальний стан справ щодо капітального інвестування аграрного сектора України, потребують додаткових обґрунтувань.

Метою даної статті є оцінка ролі капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство України в умовах важких викликів воєнного часу та зростання невизначеності, а також підтвердження чи спростування їх як чинника інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських товаровиробників.

Сільське господарство є однією з пріоритетних галузей національної економіки України, яка формує значну частку валового внутрішнього продукту, створює робочі місця, відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, формуванні експортного потенціалу та розвитку сільських територій. Сільськогосподарська сфера в усьому світі все більше привертає увагу міжнародних державних і приватних інвесторів. Ключовим фактором є довгострокова тенденція до зростання цін на продукти харчування протягом останнього десятиліття, що підживляє очікування інвесторів щодо більш високого прибутку [2].

Аграрний сектор України довгий час демонстрував стабільне щорічне зростання на 5–6%, забезпечуючи разом із переробкою продукції 16% ВВП, що підкреслює його ключову роль в економічній структурі держави [10]. Разом із тим, ефективне функціонування сільськогосподарських товаровиробників значною мірою залежить від рівня технічного та технологічного переоснащення, що вимагає постійного оновлення основних засобів і підвищення продуктивності виробництва. Усе це вимагає масштабних капітальних вкладень. Інвестиції в сучасну сільськогосподарську техніку, автоматизовані системи управління виробництвом, зрошувальні системи, елеваторні комплекси та переробні потужності не лише покращують економічні результати діяльності підприємств, а й підвищують їх конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвело до руйнування інфраструктури, зростання екологічних викликів, дефіциту фінансових і трудових ресурсів, зростання собівартості виробництва. В цих умовах виникає необхідність стабілізації, відновлення та подальшого розвитку економіки. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських товаровиробників сприяє створенню умов для здійснення інвестиційної діяльності та включає формування й акумулювання інвестиційних ресурсів, необхідних для реалізації інвестиційного процесу.

Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств аграрного сектора економіки – це система відносин, пов'язаних із плануванням, прогнозуванням, залученням і вкладенням інвестиційних

ресурсів у розвиток підприємств, спрямованих на досягнення поставлених цілей, з урахуванням мінливих умов ринкової ситуації, внутрішнього та зовнішнього середовищ аграрного підприємства [11].

Водночас капітальні інвестиції відіграють ключову роль у системі інвестиційного забезпеченні економічного розвитку, у формуванні інноваційного потенціалу та підвищенні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

У довоєнний період – за 2014–2021 рр. – капітальні інвестиції в сільське господарство зросли на 272,2%, що свідчить про майже чотириразове зростання протягом семи років, хоча динаміка цього показника мала нерівномірний характер (рис. 1).

Так, протягом 2014–2018 рр. відбувається збільшення обсягу капітальних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство з 18,8 млрд грн до 66,1 млрд грн, та їх питомої ваги в загальній сумі капітальних інвестицій – з 8,57% до 11,42%. При цьому темп приросту обсягів поступово скорочується – з 60,43% у 2015 р. до 2,9%. У 2019–2020 рр. відбулося щорічне зменшення їх обсягу відповідно на 10,55% та 14,2%, що призвело до зменшення питомої ваги в загальній сумі капітальних інвестицій до 9,48% та 9,9%. У 2021 р. відбулося відновлення інвестиційної діяльності. Темп приросту капітальних інвестицій склав 38,02%, а їх частка збільшилась до 10,38%.

У 2022 р., на тлі повномасштабної збройної агресії росії, відбулося різке скорочення інвестиційної активності: обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство знизився на 26,46% порівняно з попереднім роком. Основними причи-

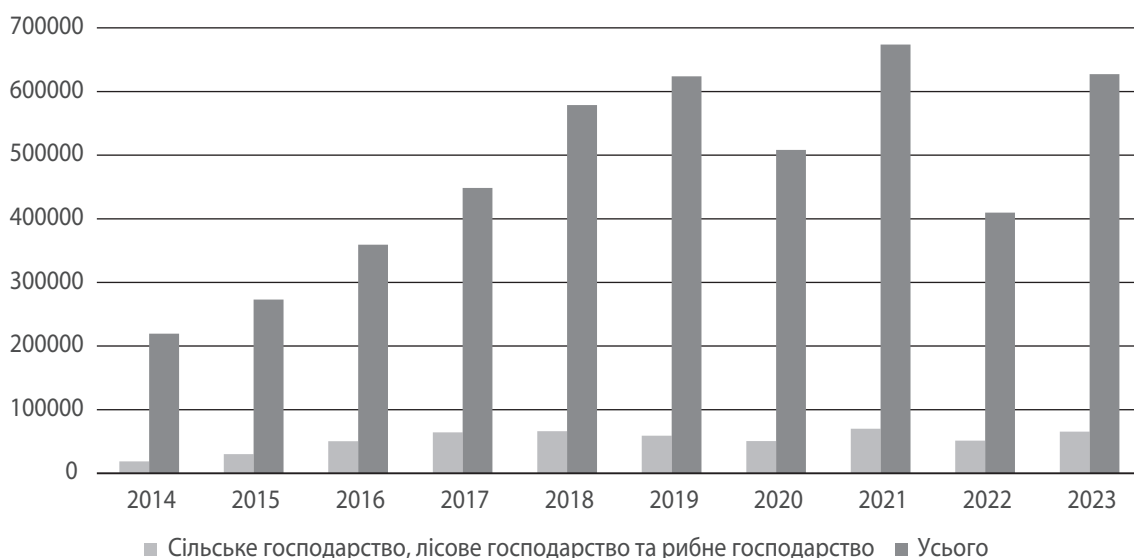

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій в Україні

Джерело: сформовано авторами за даними [12].

нами стали активні бойові дії, окупація частини території України, руйнування інфраструктури та постійна загроза для персоналу та виробничих потужностей. Сума прямих збитків, завданих агропромислового комплексу України, внаслідок військової агресії станом на листопад 2024 р. складає \$10,3 млрд та охоплює такі основні складові: втрати сільськогосподарської техніки; втрата елеваторів та інших зернохосвищ; пошкодження та руйнування меліоративних систем; втрати тваринництва від загибелі тварин і від забою тварин внаслідок неможливості їх утримання; втрати виробників багаторічних культур через пошкодження насаджень; втрати бджільництва; втрати факторів виробництва та готової продукції через їх пошкодження та крадіжки [13].

Незважаючи на складні обставини, аграрний сектор продемонстрував високий рівень адаптивності: вже у 2023 році капітальні інвестиції зросли на 27,2%, досягнувши 65,4 млрд грн. Ця динаміка свідчить про поступову стабілізацію та відновлення інвестиційних процесів, а також про значний потенціал аграрної галузі України навіть в умовах системної кризи. Подальше зростання інвестицій можливе за умов посилення державної підтримки, активізації міжнародного фінансового партнерства та впровадження інноваційних фінансових інструментів для підтримки стійкості та модернізації сільськогосподарського виробництва.

Аналіз структури капітальних інвестицій за напрямками інвестування показав, що найбільша частка (82,48% у 2021 р. та 83,60% у 2023 р.) вкладень спрямована у придбання та створення нових

активів, що свідчить про технічне оновлення та розширення виробництва (рис. 2).

Також збільшується частка капітальних інвестицій у поліпшення, вдосконалення та реконструкції – з 7,36% у 2021 р. до 8,47% у 2023 р. Натомість інвестиції у придбання активів, які вже були в користуванні, поступово зменшуються – з 8,07% у 2021 р. до 6,18% у 2023 р. Така динаміка вказує на зниження зацікавленості аграрних підприємств у «вторинному» обладнанні та перехід до модернізації за рахунок нових, більш ефективних ресурсів і засвідчує спрямування інвестиційного забезпечення на розвиток сільськогосподарських товаровиробників. Разом із тим, використання вживаної, але дешевшої інноваційної техніки є актуальним в умовах війни та залишатиметься пріоритетним протягом кількох повоєнних років [5].

У період 2021–2023 рр. відбулися суттєві зміни капітальних інвестицій сільськогосподарських товаровиробників різних категорій господарств, що значною мірою відображають наслідки військових дій, зміну інвестиційної поведінки підприємств і загальну трансформацію аграрної економіки України (рис. 3). Так, у 2021 р. 52,03% капітальних інвестицій було вкладено середніми підприємствами. Значним був також внесок малих підприємств (32,58%), які нарощували технічну базу та оновлювали основні засоби, особливо у сфері техніки та будівництва.

У 2022 р. відбувається поступове збільшення питомої ваги капітальних інвестицій великих підприємств – з 17,61% до 22,49% у 2023 р. при одночасному зменшенні частки середніх підприємств

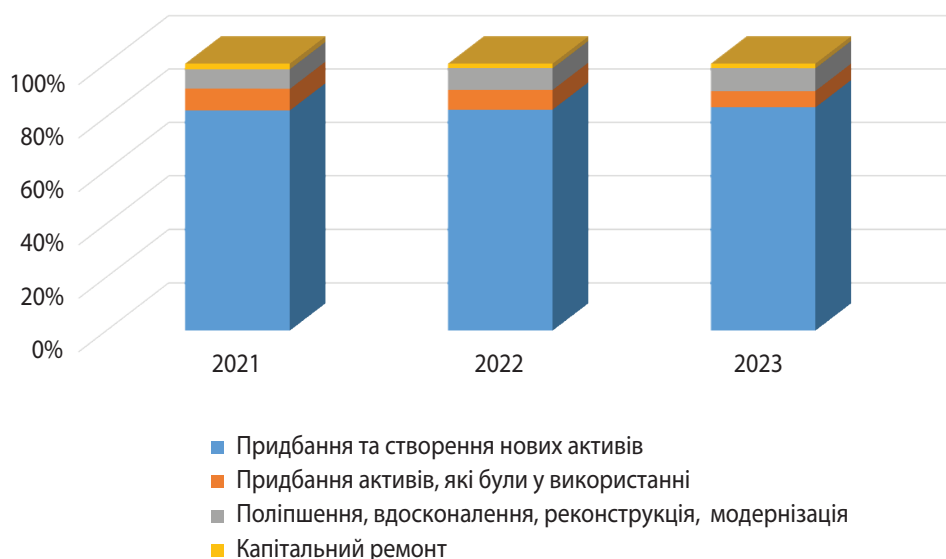

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство за напрямками вкладень
Джерело: сформовано авторами за даними [12].

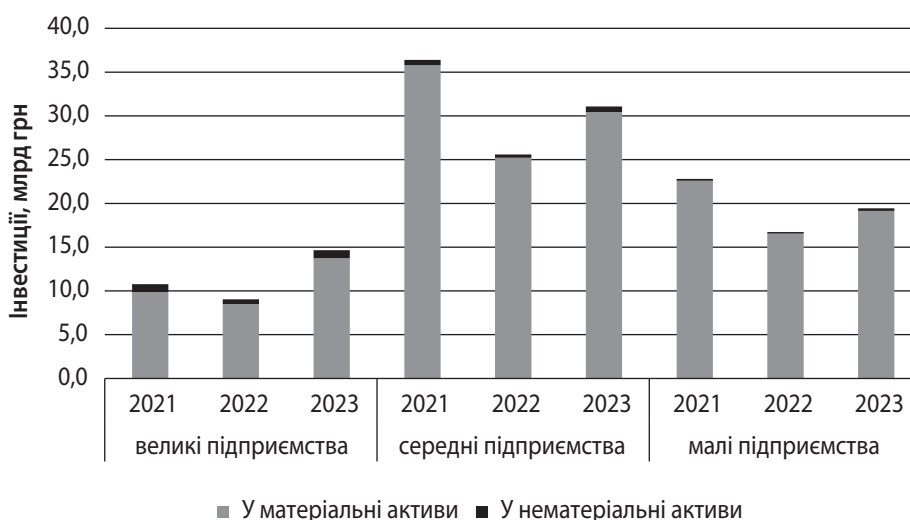

Рис. 3. Динаміка капітальних інвестицій за напрямками інвестування з розподілом на великі, середні та малі підприємства

Джерело: сформовано авторами за даними [12].

до 47,69% і малих до 29,82%. Таким чином, частина аграрного бізнесу, особливо великі підприємства, адаптувалися до умов воєнного часу, а найбільш вразлива категорія – малі сільськогосподарські підприємства – продовжила негативну тенденцію скорочення частки участі в інвестиційних процесах (у 2016 р. питома вага малих підприємств у загальній сумі капітальних інвестицій становила 43,7%, у 2018 р. – 37,16%, у 2021 р. – 32,58%). Така ситуація викликана погіршенням умов діяльності, зменшенням обсягів державної підтримки та джерел фінансування інвестицій. Зокрема відбулося істотне скорочення банківського кредитування та позик – з 4,31 млрд грн у 2021 р. (6,61%) до 1,42 млрд грн у 2023 р. (4,49%), що спричинило зростання питомої ваги власних коштів у структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських товаровиробників з 90,84% у 2021 р. до 95,45% у 2023 р. (табл. 1).

Підтримка та стимулювання інвестиційної діяльності малого бізнесу повинна забезпечуватись шляхом часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, особливо для малих агровиробників, кредитної підтримки інвестиційних проектів малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників у розмірі 50–70% кредитної ставки уповноваженого комерційного банку та через інші фінансово-економічні механізми та організаційні заходи [5].

У січні 2023 р. Міжнародною маркетинговою групою, за підтримки організації Help в Україні та у співпраці з Українською Радою Бізнесу, проведено репрезентативне опитування малих фермерських

господарств з регіонів України, які до основних проблем віднесли: недостатність кваліфікованих робітників, слабкий захист прав власності, рейдерство, проблеми в розрахунках з торговими мережами, непередбачувані дії держави, постійні зміни законодавства [14].

Загалом структура напрямів капітальних інвестицій за час війни змінювалась, демонструючи адаптаційний характер та орієнтацію на оперативну модернізацію матеріально-технічної бази. Усі категорії підприємств формували власне інвестиційне забезпечення в умовах зростаючих глобальних викликів, включно з повномасштабною війною, логістичними обмеженнями та інфляційним тиском.

Одним із пріоритетних напрямів капіталовкладень для всіх груп господарств протягом 2021–2023 рр. було придбання машин та обладнання, що свідчить про оновлення техніко-технологічного парку сільськогосподарських товаровиробників (рис. 4). Частка середніх підприємств у цьому напрямі була найвищою у 2021 р. (49,2%), але вже у 2023 р. зменшилась до 45,9%. Малі підприємства забезпечили у 2023 р. понад 38% усіх капіталовкладень у технічне оснащення, зокрема завдяки донорським грантам і державній підтримці.

Будівництво та реконструкція будівель залишалися другим за значенням напрямом. Питома вага середніх підприємств у цьому сегменті становила понад 60% у 2022–2023 рр. і 56,5% у 2023 р. Це свідчить про їх стратегічний курс на розширення виробничих потужностей і покращення логістичної інфраструктури.

Джерела фінансування капітальних інвестицій у сільському, лісовому та рибному господарстві*

Джерело фінансування	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Кошти державного бюджету	96,8	0,20	к/с**		к/с	
Кошти місцевих бюджетів	67,5	0,14	24,89	0,08	к/с	
Власні кошти підприємств та організацій	44627,3	90,84	30345,2	93,07	30203,0	95,45
Кредити банків та інші позики	4310,7	8,77	2224,3	6,82	1420,1	4,49
Кошти інвестиційних компаній, фондів тощо	0,22	0,0005	–		–	
Інші джерела фінансування	24,96	0,05	к/с		8,09	0,03
Обсяг капітальних інвестицій	49127,4	100	32604,0	100	31641,9	100

Примітки:

*Дані наведено за відповідною статистичною інформацією у варіанті «січень – грудень».

**Символ (к/с) – дані не оприлюднюються відповідно до вимог ЗУ «Про офіційну статистику» (забезпечення гарантій органів державної статистики зі статистичної конфіденційності).

Джерело: сформовано авторами за даними [12].

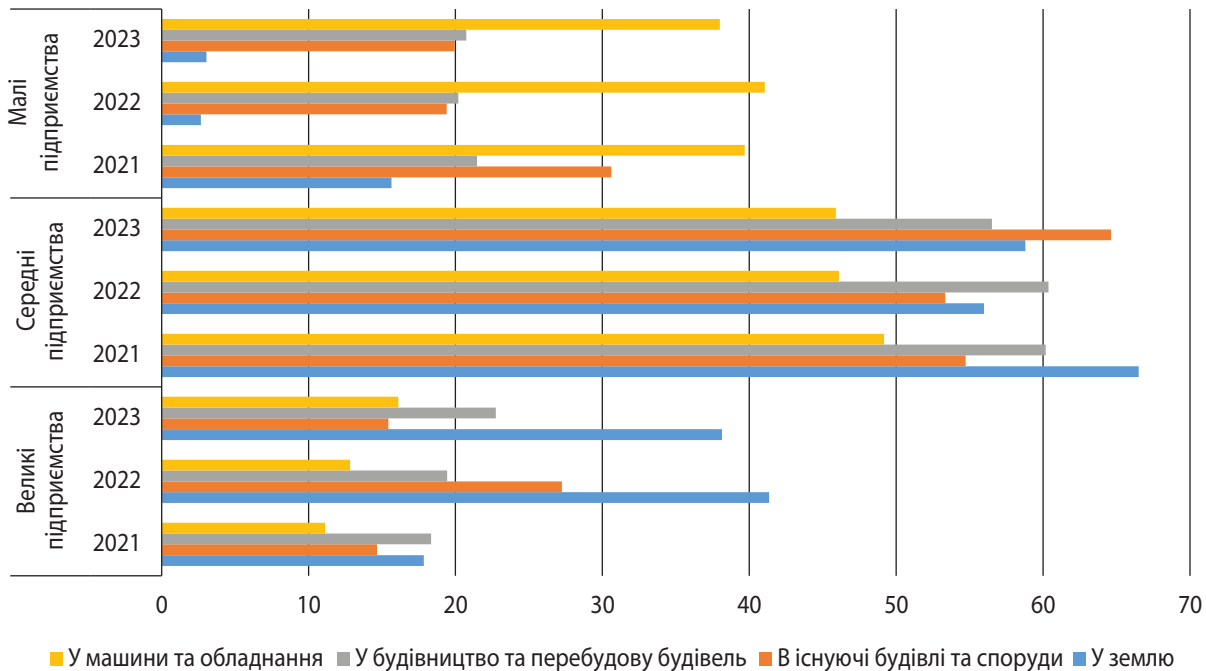

Рис. 4. Структура капітальних інвестицій у матеріальні активи в сільському господарстві за напрямками використання за категоріями підприємств, %

Джерело: сформовано авторами за даними [12].

Придбання існуючих будівель і споруд у 2022–2023 рр. малими підприємствами скоротилося більш ніж удвічі порівняно з 2021 р. Проте середні підприємства поступово активізували діяльність у цьому сегменті (частка зросла з 54,7% у 2021 р. до 64,4% у 2023 р.) за рахунок придбання активів у регіонах з відносною безпекою або конверсії об'єктів нерухомості для виробничих потреб.

Найвища частка інвестицій у земельні ділянки в загальному обсязі інвестицій у матеріальні активи – в середніх підприємств (66,5% у 2023 р. і 58,8% у 2022 р.). Великі підприємства збільшили інвестиції в землю – з 17,85% у 2021 р. до 38,2% у 2023 р. внаслідок поступового нарощування великими агрохолдингами земельного банку, незважаючи на кризовий період. Водночас

частка малих підприємств скоротилася з 15,6% до 3,0%, що свідчить про втрату доступу до ресурсів та обмеження у праві власності чи оренди землі.

Окремої уваги заслуговує категорія нематеріальних активів, що включає програмне забезпечення, патенти, ліцензії та інші об'єкти інтелектуальної власності (електронні карти полів, індикатори курсу/автопілоти, супутникові карти, програми прогнозування (шкідників, хвороб) та системи управління фермерськими господарствами [15]). Їх питома вага у структурі капітальних інвестицій залишалась низькою. У 2023 р. лише 2,01% від усіх інвестицій у середніх підприємств, 1,48% у малих і 2,8% у великих підприємств було спрямовано на ці цілі, попри нагальну потребу галузі в цифровій трансформації. Водночас позитивною є тенденція до зростання частки малих підприємств у витратах на програмне забезпечення – з 14,3% у 2021 р. до 37,6% у 2023 р.

Отже, спостерігається тенденція до скорочення капітальних вкладень внаслідок втрат сільськогосподарських угідь і виробничих потужностей через воєнні дії, порушення логістичних ланцюгів та ускладнення експорту, скорочення банківського фінансування, високої інвестиційної невизначеності і ризик втрати активів. При цьому спостерігалися структурні зрушення капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств у напрямі оперативної модернізації, реконструкції та технологічного переоснащення, що стало реакцією на виклики зовнішнього середовища. Водночас інноваційна та цифрова складова інвестування залишається недостатньо розвинутою та потребує додаткових стимулів з боку держави та міжнародних партнерів.

ВИСНОВКИ

В умовах нестабільності та викликів війни вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники демонструють порівняно високу стійкість до зовнішніх викликів, що зумовлено наявною природно-ресурсною та виробничою базою, інвестиційним потенціалом і здатністю швидко адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури.

Незважаючи на спади в обсягах капітальних інвестицій у 2022–2023 рр., наявна позитивна тенденція до їхнього зростання у 2024 р., зокрема в інноваційно орієнтованих напрямках. Це створює передумови для стабілізації та модернізації аграрного сектора в середньостроковій перспективі. Капітальні інвестиції залишаються ключовим джерелом оновлення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств, зокрема через придбання техніки, транспортних засобів і

модернізацію інфраструктури, що свідчить про переважно техніко-орієнтований характер аграрного розвитку.

Зростання темпів інвестування в нематеріальні активи у 2023–2024 рр. є важливим сигналом трансформації аграрного виробництва: від класичних інфраструктурних вкладень до розвитку інтелектуального, управлінського та цифрового потенціалу. Подальший розвиток капітального інвестування в аграрному секторі вимагає державної підтримки, стабільного фінансового середовища, розширення доступу до кредитних ресурсів і стимулювання інноваційної активності підприємств.

Пріоритетні напрями підвищення ефективності інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських товаровиробників України в умовах зростаючої невизначеності та викликів сьогодення потребують подальшого дослідження та додаткового обґрунтування. Проте з акцентом на важливість ролі капітальних інвестицій можемо їх окреслити у таких спрямуваннях: запровадження інструментів державно-приватного партнерства щодо реалізації інвестиційних проектів в аграрному бізнесі; формування та підтримка агроінвестиційних фондів місцевого рівня (на базі територіальних громад); розробка та впровадження механізмів банківського фінансування сільськогосподарських товаровиробників шляхом часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами; створення «інвестиційної карти» аграрного сектора регіонів України у формі інтерактивної платформи для інвесторів тощо. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білоткач О. В., Павлова Г. Є. Теоретико-методичні основи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 29–32. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_1_2017ua/8.pdf
2. Качула С. В., Кагожкіна К. К. Удосконалення інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Ефективна економіка*. 2023. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.10>
3. Гарбар Ж. В., Майбородюк К. С. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 12. С. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.12.18>
4. Єрмаков О. Ю., Калашнікова Г. О. До питання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора України. *Збірник наукових праць ТДАТУ*

- ім. Д. Моторного. Серія «Економічні науки». 2020. № 2. С. 18–26. URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/589/562>
5. Стратегічні напрями інклюзивного розвитку інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення аграрного бізнесу : монографія / За заг. ред. О. В. Захарчука. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2024. 246 с.
 6. Мовчанюк А. В. Інвестиційний потенціал сільськогосподарського виробництва як основа забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.91>
 7. Майорова Т. В., Крук В. В., Шевчук Я. В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 12–16. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2015/4.pdf
 8. Гевлич Л., Мазуркевич Є. Капітальні інвестиції: трактування та нормативне регулювання для цілей обліку і аудиту в повоєнній Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 5. С. 186–191. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-31>
 9. Онегіна В. М., Петровський О. О. Прибуток та інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 2. С. 240–244. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-41>
 10. Гребенюк М. Економічний розвиток держави в сучасних умовах: роль та значення агропродовольчого сектору. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 3. С. 21–30. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-21-30>
 11. Гутман Є. М. Теоретичні основи дослідження інвестиційного забезпечення підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 1. С. 138–144. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.1.138>
 12. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 13. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на листопад 2024 року / Д. Андрієнко, Д. Горюнов, В. Грудова та ін. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
 14. Вплив війни на стан аграрної галузі. *Економічна експертна платформа*. URL: <https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf>
 15. Інвестиційні можливості сектору агропереробки. *UkraineInvest*. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/sector-agropererobky-ukrayiny.pdf>
- Ukrainy stanom na lystopad 2024 roku” [Report on Direct Infrastructure Damage From Destruction as a Result of Russia's Military Aggression Against Ukraine as of November 2024]. https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
- Bilotkach, O. V., and Pavlova, H. Ye. “Teoretyko-metodychni osnovy investytsiinoho zabezpechennia rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv” [Theoretical and Methodical Bases of Investment Providing for Agricultural Enterprises Development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. 2017. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_1_2017ua/8.pdf
- Harbar, Zh. V., and Maiborodiuk, K. S. “Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy” [Investment Support of Innovative Development of Agricultural in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 12 (2021): 18-22. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.12.18>
- Hevlych, L., and Mazurkevych, Ye. “Kapitalni investytsii: traktuvannia ta normatyvne rehuliuwannia dlia tsilei obliku i audytu v poviennii Ukraini” [Capital Investment: Treatment and Regulation for Accounting and Audit Purposes in Post-War Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 5 (2023): 186-191. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-31>
- Hrebenuk, M. “Ekonomichni rozvytok derzhavy v suchasnykh umovakh: rol ta znachennia ahropryrodovolchoho sektoru” [Economic Development of the State in Modern Conditions: The Role and Importance of the Agri-Food Sector]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 3 (2024): 21-30. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-21-30>
- Hutman, Ye. M. “Teoretychni osnovy doslidzhennia investytsiinoho zabezpechennia pidpriemnytskoi diialnosti v ahropryrodovolchoho sektoru ekonomiky” [Theoretical Bases of Research on Investment Providing for Entrepreneurial Activity in the Agriculture]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 1 (2025): 138-144. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.1.138>
- “Investytsiini mozhlyvosti sektoru ahropererobky” [Investment Opportunities in the Agro-Processing Sector]. *UkraineInvest*. <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/sector-agropererobky-ukrayiny.pdf>
- Kachula, S. V., and Kahozhkina, K. K. “Udoskonalennia investytsiinoho zabezpechennia rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy” [Improvement of Investment Support for the Development of Agricul-

REFERENCES

Andriienko, D. et al. “Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty

- tural Enterprises of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 1 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.10>
- Maiorova, T. V., Kruk, V. V., and Shevchuk, Ya. V. "Kapitalni investytsii: sutnist ta problemy realizatsii v kryzovykh umovakh" [Capital Investment: The nature and Problems of Implementation in Crisis]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2015. http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2015/4.pdf
- Movchaniuk, A. V. "Investytsiinyi potentsial silskohospodarskoho vyrobnytstva yak osnova zabezpechennia staloho rozvytku ahrarynoho sektoru Ukrainy" [Investment Potential of Agricultural Production as a Basis for Ensuring Sustainable Development of the Agricultural Sector of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2021).
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.91>
- Onehina, V. M., and Petrovskiy, O. O. "Prybutok ta investytsiine zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv v Ukraini" [Profit and Investment Provision of Agricultural Enterprises in Ukraine]. *Ukrainskyi*

- zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 9, no. 2 (2024): 240-244.
DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-41>
- "Statystychna informatsiia" [Statistical Information]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Stratehichni napriamy inkluzyvnoho rozvytku investytsiinoho ta materialno-tekhnichnoho zabezpechennia ahrarynoho biznesu* [Strategic Directions for Inclusive Development of Investment and Logistical Support for Agrarian Business]. Kyiv: NNTs «IAE», 2024.
- "Vplyv viiny na stan ahraryno haluzi" [The Impact of the War on the State of the Agricultural Industry]. *Ekonomichna ekspertna platforma*. <https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf>
- Yermakov, O. Yu., and Kalashnikova, H. O. "Do pytannia investytsiinoho zabezpechennia rozvytku ahrarynoho sektoru Ukrainy" [To Question of Investment Providing of Development Agrarian Sector of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats TDATU im. D. Motornoho. Seriia «Ekonomichni nauky»*. 2020. <https://ojsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/589/562>

УДК 336.74:005:330.101.52]:338.43

JEL: D50; M29

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-254-264>

РІВНОВАГА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

©2025 ЛИТВИНЮК М. В.

УДК 336.74:005:330.101.52]:338.43

JEL: D50; M29

Литвинюк М. В. Рівновага грошових потоків як об'єкт управління в системі забезпечення економічної рівноваги аграрного підприємства

Метою статті є поглиблене вивчення рівноваги грошових потоків аграрного підприємства на прикладі ТОВ «ГАДЗ-АГРОМІКС» як об'єкта управління для вдосконалення системи забезпечення його економічної рівноваги. Мета досягається через вирішення завдань дослідження, які полягають у розкритті сутності рівноваги ліквідності та її місця в процесі забезпечення економічної рівноваги; проведення оцінки статичного рівноважного стану аграрного підприємства через оцінку ліквідності його балансу; здійснення аналізу збалансованості грошових потоків. Вирішення завдань дослідження реалізовано з використанням загальнонаукових і спеціальних методів: діалектики, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, логічного підходу, табличного та графічного методів, аналізу фінансових коефіцієнтів, порівняльного аналізу, класифікації, прямого методу визначення чистого грошового потоку. Результати дослідження охоплюють визначення слабких і сильних сторін управління грошовими потоками задля досягнення й утримання рівноваги ліквідності аграрного підприємства. Доведено, що рівновага ліквідності є частковим проявом економічної рівноваги та досягається на основі збалансування грошових потоків за обсягами в часі. За результатами аналізу виявлено, що статична рівновага ліквідності порушена внаслідок недотримання умов ліквідності балансу аграрного підприємства. Динамічна рівновага ліквідності підприємством зберігається, однак має нестабільний характер. Основна причина нерівноважного стану ліквідності аграрного підприємства полягає в дефіциті власних обігових коштів, що свідчить про порушення основних принципів економічної рівноваги – самокупності та самофінансування. Застосований у статті підхід може мати проєкцію в аналогічних дослідженнях рівноважного стану різних підприємств за формою власності та різновидом сільськогосподарської діяльності з метою раннього виявлення слабких місць в управлінні ліквідністю. Практичне значення результатів дослідження полягає у своєчасній ідентифікації розвитку негативних явищ, які здатні у тривалій перспективі загрожувати аграрному підприємству знеціненням вартості власного капіталу та втратою фінансово-економічної незалежності. Сформовані пропозиції щодо управління грошовими потоками здатні забезпечити економічною рівновагою через збалансування сфери ліквідності аграрного підприємства. Поширений на практиці підхід, висвітлений у статті, дозволить зберегти та зміцнити українські аграрні підприємства через попередження розвитку кризи, що має спектр як економічних, так і соціальних наслідків: збереження вітчизняних конкурентоспроможних аграрних підприємств як чинних платників податків і перспективних роботодавців. Подальші наукові дослідження мають поглибити сутнісне розкриття логіки формування всіх складових економічної рівноваги в їх взаємозв'язку.